

Otakar HOSTINSKÝ

Zkušenost učí nás, že některým věcem dáváme
přednost před jinými,

přisuzování hodnot: estetická axiologie

Přisuzování hodnot dotčených neděje se však jen v **oboru uměleckém**; také **příroda**, jejímž úchvatným krásám a tajem obdivuje se člověk tím více, čím výše postupuje v jejím poznání vědeckém, a rovněž tak **život lidský**, jenž nám předvádí neustále skutky a povahy hodné a nehodné, tj. dobré a zlé, šlechetné a podlé, poskytují nám k tomu nejhojnější a všude se vtírající příležitost.

předmět vědy: rody a druhy

Každá věda od jiných liší se *přesně vymezeným kruhem svých předmětů*. V té příčině je [estetika] naopak téměř univerzální; neboť esteticé neběží nikterak o věcné probádání jednoho určitého druhu předmětů za účelem lepšího jejich poznání, nýbrž o **vyšetření a rozlišování jakýchsi hodnot, jež přisuzujeme předmětům nejrozmanitějších druhů**. Estetika liší se proto od jiných věd svým *úkolem*, tj. zvláštním *způsobem nazírání na předměty*.

Nazírání a soud / estetický- teoretický

Nazírání, které směřuje k rozšíření našich vědomostí o věcech zkušenosti samotných, jest *teoretické (poznávací)*, druhé pak, které uvědomuje si hodnotu dojmů, jimiž věci ty na nás působí, *estetické (hodnotící)*. Tak *estetický soud*, jenž hodnotu dojmů konstatuje a rozlišuje stupně a druhy její, staví se vedle *teoretického poznání*, jež pravdu odlišuje od omylu a klamu.

empirie:

hranice jevů = hranice estetiky

Jedno má názor teoretický společné s estetickým: oba vycházejí ze zkušenosti, kterou podává svět zjevů, a **hranice toho světa překročiti nikdy nemohou**. Ale již způsobem, jak se ke zkušenosti stavějí, aby z ní těžily, rozcházejí se. Názor teoretický totiž vychází sice ze zkušenosti, ale přece nepřestává na té její úpravě, kterou nám poskytují naše smysly, nýbrž rozebírá a kritizuje smyslové zjevy, proniká k jejich jádru, k jejich stálosti a zákonitosti, vzájemné souvislosti a příčinné závislosti – ba nemůže se třeba ani vyhnouti otázce po poměru mezi těmito věcmi empirickými a tzv. věcmi o sobě, které pokládají se za základ a pramen všech zjevů. Tot' stanovisko nejen odborných věd teoretických, především přírodních, ale i teoretické filozofie, hlavně metafyziky.

bezprostřední vjem a dojem

Naproti tomu estetické nazírání, a tudíž i estetické bádání jakožto vědecký výraz jeho nejenže **vychází ze zkušenosti, ono ji také beze změny přijímá**, bere zjevy její tak, jak se nám samy podávají, **přestává na přímém názoru smyslovém a na dojmech z něho plynoucích čili na vidině a jejich účincích**. Slovu „vidina“ nepodkládám zde žádný vedlejší význam, snad dokonce metafyzický, nýbrž chci jím stručněji říci jen tolik jako: **„bezprostřední zjev“**, **„přímý názor“**, ovšem bez obmezení na pouhý zrak. [1]

Neboť estetika porovnávajíc krásné zjevy mezi sebou a se šerednými neklade si otázek metafyzických, neptá se, co vlastně nebo zdali vůbec něco za těmi zjevy vězí věcného; zabývát' se jimi ne proto, že jsou zjevy, nýbrž proto, že jsou krásné nebo šeredné – přičemž nebude zbytečno podotknouti, že zde obou posledních slov užívá se prozatím ve smyslu jejich nejširším, rozmanité druhy hodnot zahrnujícím.

